

İSVİÇRE'DE YOKSULLUK İSTATİSTİKLERİ VE GÖSTERDİKLERİ

Metin ALAN

Federal İstatistik Ofisi (FSO) Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nın (SILC) en son sonuçları, İsviçre'de yoksulluğun endişe verici boyutlara ulaştığını gösteriyor. Yoksulluğu belirlemek için en az sosyal geçim parametresi ölçü olarak alınmış. Yoksulluk, insanların yaşadıkları ülkede kabul edilebilir olarak görülen asgari yaşam standardından hariç tutulduğu kaynakların (maddi, kültürel ve sosyal) eksikliği olarak tanımlanmaktadır. Böylece toplumsal sosyal yaşama entegre olabilmek için gerekli mal ve hizmetlere erişebilecek maddi olanağa sahip olmayanlar, yoksul olarak tanımlanıyor.

İsviçre ve diğer ülkeler arasında karşılaştırma yapmak için, uluslararası alanda yaygın olarak kullanılan bir gösterge olan yoksulluk oranı riski göz önünde bulundurulmuş. Diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında İsviçre, yoksulluk riski konusunda daha iyi bir konumda; %14,6 gibi bir oranla Avrupa Birliği ülkeleri ortalamasının (%17,1) altında kalıyor. Yoksulluk riski eşiği, her ülkede yaşam standardına bağlıdır. İsviçre'de, 2018'de tek bir kişi için ayda yaklaşık 2.500 frank olarak alınmış. Üstelik maddi kaynaklar açısından da Avrupa ülkeleri klasmanında ilk sıralarda yer alıyor İsviçre.

Bununla birlikte, Federal Anayasa'nın 12. maddesi "herhangi bir kimsenin bir sıkıntı durumunda [...] yardım etme ve yardım alma ve insan onuruna uygun bir yaşam sürdürmek için, gerekli araçları alma hakkına sahip olduğunu" belirtmektedir. Ne var ki İsviçre'de 660 bin kişi, yani toplumun %7,9'u, yoksulluktan etkilenmekte ve milyonlarca kişi de yoksulluk riski tehdidi altında. Bir önceki yıla göre yoksulluk oranında bir artış gözlenmese de dünyanın en zengin 10 ülkesinden biri olan İsviçre için, bu oran endişe verici.

Göstergeler	Değer	Yıl
Yoksulluk oranı	7,9%	2018
Yoksulluk riski oranı	13,9%	2018
Maddi yoksunluk oranı	5,6%	2018

Yoksulluktan en çok etkilenen sosyal gruplar, tek ebeveynli aileler (%19,3), Avrupalı olmayan yabancılar (%17,5), mesleki aktivitesi olmayan kişiler (%14,4), eğitim düzeyi temel eğitimle sınırlı insanlar (%12,1). Özel serveti dikkate alınmazsa yoksulluk oranı, 65 yaş üstü ve tek başına yaşayan emekli kesim için de endişe verici (%27,7). İstatistik Dairesi'ne göre emekliler, temel ihtiyaçları karşılamak için sık sık bir

tarafa koydukları birikintilerine başvurmak zorunda kalıyorlar. Her yıl yaklaşık 5 bin emekli fakir ekleniyor emekliler topluluğuna ve geçimini sürdürebilmek için ek ödenek yardımı almak zorunda kalıyor. Nüfusun %5,6'sı özellikle zor yaşam koşulları ile karşı karşıya İsviçre'de, nüfusun %12'si veya neredeyse her sekiz kişiden biri 2018'de ay sonunu getirmekte zorluk çekiyor. Yani faturalarını ödemekte zorlanıyor. Nüfusun %5,6'sı maddi yoksunluk durumunda ve yeterli mali kaynak bulunmadığı için özellikle zor yaşam koşulları ile karşı karşıya kalıyor.

İsviçre'de en sık maddi yoksunluk finansal. 2018'de nüfusun %20,7'si bir ay içinde beklenmedik bir 2.500 frank tutarında bir harcamayla karşılaştığında ödeyemeyecek durumda. Nüfusun %8,8'inin en az bir ödeme borcu var. İsviçre'de tek ebeveynli bir evde yaşayan insanlar arasında bu oran %19,6. Vergi borcu ve sağlık sigortası primleri dikkate alınırsa, İsviçre nüfusunun %14,6'sı ve tek ebeveynli ailelerde yaşayanların %28,1'i ödemelerini zamanında yapamamış.

Çalışıyorum ama yoksulum...

Çalışan kesim çalışıyor diye yoksulluk riskini atlatmış olmuyor. 2018 yılında yaklaşık 133 bin kişi çalışmalarına rağmen yoksul yaşamakta. Çalışan yoksullar (*working poor*) diye adlandırılan bu grup, çalışan kesimin yaklaşık %3,7'ini oluşturmaktadır. İstatistik Dairesinin araştırmasına göre serbest çalışanlarda yoksulluk oranı ücretli çalışanlara göre daha fazla. Çalışanlar arasında yoksulluktan en çok etkilenenler çok küçük işletmelerde çalışıyor.

Çalışma dünyası son yıllarda kökten değişti. Dijitalleşme, küreselleşme ve farklı ekonomik alanlar arasında ortaya çıkan rekabet birçok çalışanın istihdamını tehdit etmektedir. Eğitim düzeyi düşük ve mesleği olmayan insanlar genellikle bir iş bulamıyorlar ya da en fazla, çok kötü ücretli bir iş buluyorlar ve ücretli istihdama rağmen yoksulluk sınırının altına düşme riskiyle karşı karşıya kalıyorlar. İşini kaybeden yaşlı işçiler yeni iş bulamıyorlar, uzun süre işsiz kalıyorlar ve artık sosyal haklardan yararlanamıyorlar. Aynı dönemde genellikle aile yapısı da değişiyor. Bugün artık birincil dayanışma sistemi olan aile, işlevini yerine getirmekte çok başarılı değil ya da hiç başarılı değil. Bugün, tüm evliliklerin yarısı boşanma ile sonuçlanmakta ve tek ebeveynli haneler (büyük çoğunluğu anneler) keskin bir şekilde artmaktadır. Çalışma hayatını çocukların bakımı ile bağdaştırmanın zorluğu ve bunun sonucunda istihdam oranındaki azalma- genellikle düşük ücretli sektörlerde- yoksulluğa yol açmaktadır.

Göçmenler daha fazla yoksul...

İsviçrelilerle karşılaştırıldığında (%6,6) göçmenlerde yoksulluk oranı %11,7 gibi bir oranla çok daha fazla. Eğer göçmen bir kadınsanız (%11,6), göçmen bir erkekseniz (%11,7) daha yoksulsunuz. Göçmen olarak nerden geldiğiniz sizin yoksullaşma riskinizi belirliyor. Özellikle Avrupa Birliği dışından gelen göçmenler yoksulluktan en çok etkilenenler.

Yoksul Çocuklar...

Federal Anayasa ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde; "Çocuk yoksulluğuna karşı mücadele sadece ahlaki ve etik bir yükümlülük değil, aynı zamanda her şeyden önce yasal bir yükümlülüktür" diye yazıyor.

Ama söz konusu istatistik verilere göre, İsviçre'de 103.000 çocuk yoksulluktan etkileniyor. Bu, ortalama olarak, okulda sınıf başına bir çocuğun etkilendiği anlamına gelir. Eğer yoksulluk sınırının hemen üzerinde güvencesiz olarak yaşayan küçük çocukları eklersek, sınıf başına üç tane olur. 2013 verilerine göre örneğin İsviçre'de sosyal yardım alma oranı ortalama %3,2 iken, bu grupta %5,2. Üstelik genelde sosyal yardım alanların neredeyse yarısını çocuklar oluşturuyor. Bu rakamlar İsviçre için ebetteki çok yüksek rakamlar.

Gelir dağılımındaki eşitsizliğin sonucu olarak: Yoksulluk

S80 / S20 interquintile oranı, belirli bir popülasyonda en zengin %20'nin eşdeğer geliri ile en yoksul %20'nin eşdeğer gelirini karşılaştırır. Bu oran ne kadar yüksek olursa, bu iki nüfus grubu arasındaki gelir dağılımı o kadar eşitsizdir. Örneğin, bir interquintile oranı 4.0, en avantajlı olanın gelirinin ortalama olarak en dezavantajlı olanın gelirinden dört kat daha fazla olduğu anlamına gelir. Aynı zamanda yaşam standardı da her bir ülkedeki fiyat seviyesi için ayarlanan ortalama eşdeğer harcanabilir gelire göre

tahmin edilmektedir. 2018'de İsviçre'de bu oran 4,5 olmuş. Yani 2018'de İsviçre'de harcanabilir gelir, en yüksek gelire sahip nüfusun %20'sinde, geliri nüfusun%20'sine göre 4,5 kat daha yüksek. Bütün bu istatistik veriler sonucunda şunu rahatlıkla söyleyebiliriz; İsviçre'de nüfusun azımsanmayacak bir kısmı ekonomik ve finansal zorluklarla mücadele etmek zorunda kalıyor.

Kapitalizm ve Yoksulluk

Yoksullukla ilgili yaklaşımlar 'insanlar ne kadar tüketir' sorusundan değil, 'insanca yaşamak için gerekenleri karşılayacak gelir' bakışından hareket etmeli. Kapitalist ülkelerde var olan kaynakları kimileri, daha çok kullanır. Bunu da ellerindeki gücü kullanarak yapar. Sermaye artı değer elde ederken, elde ettiklerinin çok küçük kısmını diğer insanlara verir. Çünkü, kapitalist üretim biçimi bu yapıya ihtiyaç duyar. Burjuva demokrasisi de bu ilişkileri koruyan yapıda örgütlenir. Devlet bu sürecin koruyucusu halindedir. Sonuçta ortadan kaldırılamaz, sürekli bir yoksullukla karşı karşıya kalırız. Çünkü ünlü Fransız Yazar Victor Hugo'nun dediği gibi; "burjuvazi yardım edilmiş yoksullar ister, ortadan kaldırılmış yoksulluk değil." Kapitalizm buna ihtiyaç duyuyor; çünkü sermaye birikimi elde ediyorsanız, bunu ancak başkalarının paylarından, kaynaklardaki paylarından elde edersiniz.

Kapitalist sistem yoksul yaratıyor. Ardından kendi meşruiyetini kaybetmemek, bunun sorgulanmasını engellemek için de 'yoksullukla mücadele' gibi şirin görünen yollara başvuruyor. Üstelik sosyal sigorta primleri, vergiler, sağlık sigortası primleri ve temel tüketim maddelerinin fiyatları sürekli dengesiz bir şekilde artarken! İsviçre'de de en güvencesiz insanlar giderek daha karmaşık ve erişimi zor bir sosyal yardım sistemine maruz kalıyor. İsviçre dünyanın en zengin 10 ülkesi arasında yer almasına rağmen, yoksullukla mücadele konusunda bu kadar üst sıralarda yer almıyor. Özellikle Federal Konsey, "Kantonlarda yoksullukla mücadeleyi terk eden, fırsat eşitsizlikleri yaratan" bir durumda olmakla eleştiriliyor. Yoksullukla mücadele sosyal yardımlara indirgenmiş durumda. Oysa temel itibarıyla yardım, sosyal yardım mekanizmasına dönüştürüldükçe yoksullukla mücadele mümkün değildir.

İsviçre Hükümeti 2010 yılında "Yoksullukla Mücadele Global Stratejisi" ve bu strateji bağlamında da 2014-2018 yılları arasında gerçekleştirdiği 9 milyon frank bütçeli "Yoksullukla Mücadele ve Yoksulluğu Önleme Ulusal Programı" geliştirmiş. Ancak bu programın, yukarıda sunduğumuz OFS'nin 2018 yoksulluk verilerine baktığımızda, yoksullukla yapısal köklü bir mücadeleyi hedeflemediğini söyleyebiliriz. Gerçekte İsviçre'nin yoksullukla mücadele stratejisi ve programı yoksulluğu toplumun kabullenebileceği bir düzeyde tutmayı hedeflemiştir diyebiliriz.

Aslında "Yoksullukla mücadele" söylemiyle kapitalizmde sürekli var olan gelir dengesizliklerinin, esas olan sınıfsal sorunun üzeri örtülüyor. Çünkü yoksulluğun esas nedeni kapitalist üretim ilişkileri, sınıflar arası ve ülkeler arası dengesizliklerdir. Birileri zengin olduğu için, diğerleri yoksul oluyor; bu da savaşlarla ve baskılarla sürekli kınıyor.

Sonuç olarak, bugün "Yoksullukla Mücadele", esas olarak işçiler, emekçiler ve göçmenler açısından sınıf mücadelesinin gerçek bir mücadele alanı olarak ortada duruyor. Bir tarafta yoksullukla mücadele ediyormuş gibi görünen ve geniş bir egemenliğe sahip sermaye sınıfı var. Yasaları ve kuralları sınıf birlikteliği içinde gerçekleştiriyor. Diğer tarafta ise emekçiler, cinsiyet, etnik köken, din, işkolu yüzünden parçalanmış durumda. Ve insanın aklına Brezilyalı Başpiskopos Helder Passoa Camara'nın şu sözleri geliyor: "Yoksullara yiyecek verdiğimde, bana aziz diyorlar. Yoksullara neden yiyecekleri olmadığını sorduğumda, bana komünist diyorlar."